

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

3/2015

ročník/volume 25

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 13

Typ článku/Type of article: informácia/information

Strany/Pages: 113 – 117

Dátum vydania/Publication date: 15. júl 2015/July 15, 2015

Informácia/Information

DLOUHOVĚKOST – ÚSPĚCH LIDSTVA**LONGEVITY – SUCCESS OF HUMANITY**

V prostorách Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze se dne 27. května 2015 konala tradiční, již XLV. konference České demografické společnosti s atraktivním názvem ***Dlouhověkost – úspěch lidstva***. Konferenci spolupořádala Česká demografická společnost ve spolupráci s Katedrou demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, Katedrou demografie Fakulty informatiky a statistiky Vysoké školy ekonomické v Praze a Českým statistickým úřadem.

Téma konference bylo zvoleno především proto, že v současné době se stále častěji řeší problematika prodlužování lidského života a s tím spojeného demografického stárnutí populace. Témata, která se na konferenci probírala, byla interdisciplinární, což přilákalo řadu jak aktivních, tak pasivních účastníků z jiných oborů.

Vstupním do dané problematiky byl příspěvek ***Jitky Rychtařikové*** s názvem ***Změny v délce života a „ztracené roky“ v seniorské populaci České republiky a Francie v období 1950 – 2013***. Autorka se podrobněji věnovala problematice prodlužující se délky života a faktu, že stále více osob se dožívá vyššího věku, problematice entropie v čase, neboť dochází ke stále větší koncentraci úmrtnosti do užšího věkového intervalu. Řešila otázku, kolik let života jsme ztratili a kolik v čase „ušetřili“. Pozornost věnovala také problematice spojené s postojem k seniorům a názorům na počátky stáří z pohledu pohlaví a vzdělání. Ženy se cítí starší později než muži stejné věkové kategorie.

Další byl přednesen příspěvek autorů ***Radima Boháčka, Laury Crespo, Pedra Mira, Josepha Piojoan-Masa*** na téma ***Diferenciace naděje dožití a délky života ve zdraví: mezinárodní srovnání***. Autoři poukázali na vliv ekonomických nerovností do rozdílů ve zdravotním stavu a s tím spojenou délku lidského života. V příspěvku byly analyzovány gradienty úmrtnosti ve Spojených státech amerických, Anglii a Evropě na základě následujících socioekonomických charakteristik: vzdělání, rodinný stav, ekonomická aktivita, příjem a majetek. Následně pak byly výsledky využity pro studium rozdílů naděje dožití a délky života ve zdraví ve věku 50 a 65 let.

Boris Burcin, Klára Hulíková, Tereza Pachlová, Dan Kašpar přednesli příspěvek s názvem ***Nejpoužívanější metody vyrovnávání a extrapolace křivky úmrtnosti: Porovnání kvality odhadu na datech vybraných rozvinutých států***. Od poloviny 19. století dochází v rozvinutých státech k poklesu úmrtnosti, který do té doby neměl obdoby. Toto snižování úmrtnosti však nebylo způsobeno kontinuálním poklesem úmrtnosti ve všech věkových skupinách současně. Přibližně do poloviny

60. let 20. století docházelo především ke zlepšování úmrtnostních podmínek dětí a osob ve středním věku. V následujícím období se však na dalším snižování úmrtnosti začaly čím dál tím výrazněji podílet příznivější úmrtnostní podmínky osob ve vyšším věku, což se následně projevuje v potřebě odpovídajícím způsobem odhadnout intenzitu úmrtnosti těchto osob v současnosti a budoucnosti. Je tedy zřejmé, že demografie nabízí mnoho modelů, které lze pro odhad úmrtnosti osob v nejvyšších věcích využít. Různé modely však předpokládají odlišný vývoj úmrtnosti v nejvyšších věkových skupinách, a proto se také liší výsledky získané pomocí těchto modelů. Autoři na základě podrobné analýzy dat hledají nejvhodnější model pro vyrovnávání úmrtnosti v nejvyšších věcích.

Také autoři **Michal Katuša a Pavol Škápik** v příspěvku s názvem **Zdravé roky života: v akom zdraví zostarneme?** hovoří o stárnutí obyvatelstva jako o jednom z hlavních problémů moderní společnosti, který ovlivňuje a bude ovlivňovat vývoj socioekonomických procesů ve společnosti. Upozornili na důležitost zdravého stárnutí a na to, kolik roků přežijeme v Evropě, na Slovensku a v Česku ve zdraví.

Příspěvek na téma **Disabilita a ztráta soběstačnosti ve vyšším věku** přednesla **Michaela Lustigová**. I v tomto příspěvku se autorka zabývala především hodnocením zdravotního potenciálu ve stáří a funkční zdatností starých osob. Omezení funkčnosti (zdravotní, sociální, psychické a kognitivní), tzv. disabilita, je považována za ukazatel zdravotního omezení, kvality života a ukazatel odhadující schopnost stárnoucí osoby žít nezávisle na ostatních, tzn. míru soběstačnosti. Autorka odhadovala úroveň disability a míru soběstačnosti české populace na základě dat studie SHARE (Survey of Health Ageing and Retirement in Europe) a také zkoumala vliv vybraných sociodemografických, socioekonomických a zdravotních charakteristik na snížení či ztrátu soběstačnosti.

Druhý blok příspěvků konference zahájil **Branislav Šprocha** s příspěvkem **K niektorým aspektom starnutia populácie Slovenska**. Také zde zaznělo, že stárnutí populace na Slovensku představuje a bude představovat velmi důležitý aspekt pro vývoj slovenské společnosti v první polovině 21. století. Autor poukázal na vybrané kvalitativně-quantitativní aspekty stárnutí v souvislosti s prodloužováním délky života ve střednědobém výhledu.

Autoři **Karol Pastor a Vladimír Vlk** se zabývali **predikcí vývoje normální délky života na Slovensku** s poukázáním na fakt, že střední délka života se v posledních letech neustále mírně zvyšuje. V příspěvku si kladou otázku, zda toto tvrzení bude také platit pro normální délku života, která je věkem, kdy lidé nejčastěji umírají. Na základě zkoumání vývoje úmrtnosti a její prognózy s využitím Lee-Carterova modelu docházejí k závěru, že na Slovensku se normální délka života v nejbližších letech pro muže prodloužovat nebude, u žen lze očekávat mírné zvýšení.

Na téma **Prevalence demence v populaci ČR: přístupy a kvantifikace** připravily příspěvek **Markéta Pechholdová a Kornélia Cséfalvaiová**. Autorky upozorňují na to, že prodloužování délky lidského života v české populaci přináší problém kvality přidaných let. Zabývají se faktem, že ve stáří je kromě přítomnosti chronických fyzických onemocnění i prevalence nemocí duševních, zejména pak významná ztráta kognitivních schopností označovaná souhrnně jako demence. Hlavními typy demence je demence vaskulární a tzv. Alzheimerova nemoc. Osoby postižené tímto

onemocněním ztrácejí samostatnost, často vyžadují institucionální péči a reprezentují tak specifickou kategorii pacientů. Autorky se snaží proto ve svém příspěvku nastínit, jak lze na základě dostupných dat stanovit, či predikovat rozsah této zdravotní zátěže v populaci a její prevalenci. V České republice zatím neexistují populační studie ani registry nemocných zaměřené na demence. Zároveň autorky diskutují problém spolehlivosti kódování demence ve statistice příčin úmrtí. Prezентují možnost odhadu prevalence demence u žijící populace na základě míry zhoršení kognitivních schopností jedince na základě šetření SHARE.

Příspěvek **Zdeňky Srnové a Jana Škorpíka** s názvem **Časování odchodu do starobního důchodu v České republice v souvislosti s prodlužováním délky lidského života** představil výsledky analýzy časování odchodu do starobního důchodu v rámci stávajícího důchodového systému České republiky. Za základní ukazatel pro hodnocení časování odchodu do důchodu je v příspěvku zvolen tzv. implicitní dluh, který je definován jako rozdíl mezi diskontovanou sumou jednotlivci vyplacených důchodů a diskontovanou sumou týmž jedincem zaplaceným pojistným. Je zde využíván dynamický mikrosimulační model MPSV (ministerstvo práce a sociálních věcí). Výsledky ukazují, že k významným faktorům, které ovlivňují časování odchodu do starobního důchodu v ČR, patří ekonomický status jedince v době odchodu do důchodu a zejména individuální délka života daného jedince.

Zdeňka Michálková v příspěvku na téma **Dlouhověkost – dar nebo prokletí?** zmiňovala různé pohledy současné společnosti na stáří, možné negativní dopady dlouhověkosti a možnosti jejich eliminace. Zabývala se také rodinnými pečujícími jako jednou z možností péče o tzv. křehké seniory.

Poslední blok konference zahájila **Marta Koucká** s příspěvkem na téma **Institucionální zabezpečení přípravy na stárnutí a Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí**. Zabývala se v něm podporou zdravého a aktivního stárnutí s cílem jak zajistit finanční udržitelnost sociálně zdravotního systému a jak co nejefektivněji využít potenciálu přibývajících počtu starších lidí. Zmiňuje význam prevence, podporu zdravého životního stylu, přípravu společnosti na stárnutí jako významný faktor, který pomůže zvládnout demografické stárnutí populace.

Ondřej Nývlt v příspěvku na téma **Prodlužující se doba ekonomické aktivity v ČR v kontextu stárnutí obyvatelstva** konstatoval, že stárnutí populace přinese zcela odlišný poměr osob v produktivním a postproduktivním věku. V budoucnu tedy poroste význam starších osob na trhu práce. Bude třeba vytvořit podmínky pro stárnoucí pracovní sílu.

Na tento příspěvek volně navazoval příspěvek **Martiny Miskolczi a Miriam Zbrženské** **Age Management jako nástroj uplatnění starších pracovníků na trhu práce**. Autorky představily Age Management jako soubor nástrojů pro uplatnění starších pracovníků na trhu práce. Věnovaly se problematice stárnutí populace z pohledu firem, ukázaly, jak mohou firmy pracovat se svými zaměstnanci během jejich kariéry. Dále otevřely otázky ke generačnímu překryvu (kolik generací bude na jednom pracovišti?), age gapu, problematice sendvičové generace. Představily nástroj pro měření připravenosti firem na pracovníky různého věku a na jejich dlouhodobé udržení na trhu práce LEA (Lifelong Employability Assessment), který je v České republice nově zaváděn ve spolupráci se CSR Europe.

Příspěvek **Lucie Vidovičové** *Hodnocení věkové přátelskosti městského prostředí a potenciální přesahy pro hodnocení využití potenciálu pro aktivní stárnutí na regionální úrovni (AAI)* upozornil na fakt, že vlády národních států a mezinárodní organizace jako WHO a IFA apelují na města a místní samosprávy, aby se rozvíjely v duchu podpory aktivního stárnutí, optimalizace příležitostí pro zdraví, posilovaly bezpečí a kvalitu života. Autorka ukázala výsledky testů přátelskosti českých měst. Zároveň představila možnosti využití „Active Ageing Indexu“ pro veřejnou správu.

Eva Gregorová v příspěvku na téma *Záměr sdíleného seniorského bydlení v Brně jako příklad komunální inovativní politiky* představila projekt sdíleného bydlení pro seniory ve městě Brno. Jde o projekt, kdy v případě, že senioři potřebují ekonomicky únosné bydlení i společnost dalších lidí, mohou toto využít.

Součástí konference byla také posterová sekce. **Jarmila Rybová** v příspěvku *Dlouhověkost z pohledu zdanění v České republice* zdůraznila fakt, že struktura obyvatel do určité míry zasahuje do struktury daňových výnosů i výdajů veřejných rozpočtů. Naznačila možné směry vývoje soustavy daní v souladu s předpokládaným demografickým vývojem v ČR do roku 2101.

Lenka Bočková a Radim Boháček si za téma svého příspěvku vybrali *Preference českých pracujících seniorů s ohledem na přechod ze zaměstnání do důchodu*. Z údajů o demografické struktuře je vidět, že se zvyšuje podíl osob v seniorském věku, kteří se nacházejí mimo pracovní trh a využívají důchodové dávky. Příspěvek objasňuje, jak současný sociální systém v ČR umožňuje starším pracovníkům prodloužit ekonomicky aktivní život. Existuje jasná preference souběhu důchodů s příjmy z výdělečné činnosti.

Kateřina Podolská ve svém příspěvku *Vědecké úspěchy lidstva a dlouhověkost jejich tvůrců* zkoumá, že vědec po dosažení odpovídajícího vzdělání potřebuje i dlouhou dobu do dospělosti, aby svoje poznatky mohl rozvinout. Kladla si otázku, zda se tvůrci zásadních vědeckých teorií dožívali vyššího věku.

Příspěvek **Jany Langhamrové** s názvem *Vývoj normální délky života v České republice v letech 1920 –2013* se zabývá problematikou změn ve vývoji úmrtnosti z pohledu dlouhé časové řady. V dřívějších dobách se střední délka života při narození prodlužovala především tím, že se snižovala kojenecká úmrtnost. V současné době je kojenecká úmrtnost na velmi nízké úrovni a střední délka života se zvyšuje především v důsledku zlepšující se úmrtnosti ve středním a vysokém věku. Proto se používá jako další charakteristika úmrtnostních poměrů tzv. normální délka života (modus věku zemřelých). Ta je také považována za charakteristiku dlouhověkosti.

Následující příspěvek **Marcely Petrové Kafkové a Lucie Vidovičové** s názvem *Kdy začíná skutečné stáří? Strukturálně podmíněné nerovnosti v nástupu disability ve stáří* upozorňuje na nejasnosti ve vymezení čtvrtého věku. Čtvrtý věk v podstatě ztělesňuje všechny obavy ze stáří, přináší křehkost, nemohoucnost a ztrátu autonomie. Vymezení čtvrtého věku je nejasné a existuje množství odlišných definic. Zatímco některé vychází z chronologického věku, další jej vymezují kulturně

a znakem čtvrtého věku je podle těchto definic ztráta plné soběstačnosti. Příspěvek se zaměřuje na souvislosti věku a zdravotních omezení.

Další příspěvek **Pavly Tuháčkové** s názvem **Senioři starší 85 let podle výsledků SLDB 2001 a 2011** se zaměřuje na významný nárůst osob ve starších věcích. K největším změnám dochází v dosud poměrně opomíjené věkové skupině nejstarších osob (85 a více let).

Poslední příspěvek autorů **Hany Konečné, Lud'ka Šídla a Karolíny Novákové** na téma **Uplatňování konceptu "Person-centered healthcare" v kontextu demografické situace v ČR** představil koncept „person-centered healthcare“. I když se definice konceptu mírně liší, shodují se v jednom: diagnostika, terapie, ošetřování i sociální pomoc má být pacientovi „šita na míru“ podle jeho představ a představ jeho rodiny či pečujících osob.

Všechny prezentace i plakáty jsou dostupné na stránkách České demografické společnosti <https://sites.google.com/site/cdskonference2015/prispevky>.

Doc. Ing. JITKA LANGHAMROVÁ, CSc.

Autorka je podpredsedníčka Hlavného výboru Českej demografickej spoločnosti, vedúca Katedry demografie na Fakulte informatiky a štatistiky Vysokej školy ekonomickej v Prahe.